

Dragica MILIĆ*

NOVI ZAKON O KINEMATOGRAFIJI¹

Kinematografija je veoma važna grana nacionalne kulture i značajan razvojni resurs svake države.

Kinematografsko djelo, više od drugih kulturnih proizvoda, manifestuje dvojaku prirodu – prirodu umjetničkog ostvarenja, ali i komercijalnog tržišnog proizvoda namijenjenog masovnom korišćenju. Proces realizacije kinematografskog djela integriše najprepoznatljiviji stvaralački i kreativni potencijal jedne države, njene turističke, prirodne i privredne resurse, dajući istovremeno veliki doprinos njihovoj valorizaciji i promociji. Takođe, kao povezan lanac proizvodnje, distribucije i prikazivanja filmova, kinematografija iziskuje postojanje specifičnih standarda i uslova za ostvarivanje tih kinematografskih procesa, odnosno određeni nivo tehničko-tehnološkog razvoja društva, pa je stoga i značajan katalizator socijalnog i ekonomskog progressa.

Takve interakcije ovu oblast čine posebno važnim dijelom kulture.

Do posljednje decenije XX vijeka Crna Gora je imala razvijenu kinematografiju koja je bila komplementarna evropskom iskustvu i praksi. Crnogorsko preduzeće za proizvodnju, distribuciju i promet filmova, osnovano 1949. godine, iako je prošlo mnoge organizacione reforme od *Lovćen filma*, preko *Filmskog studija* Podgorica, do *Zeta filma*, ostavilo je neizbrisiv trag u crnogorskoj kinematografiji i kulturi. Od 1955. godine i prvog crnogorskog igranog filma *Lažni car*, do početka devedesetih godina, Crna Gora je, zahvaljujući tom preduzeću, samostalno ili u koprodukciji snimila ukupno 27 igranih i 115 dokumentarnih filmova, što čini značajan fond crnogorske kulturne baštine, kojim se i danas predstavlja naša kinematografija. Takođe, obavljajući djelatnost distribucije, preduzeće je omogućilo da svi crnogorski bioskopi pri-

* Dragica Milić, pomoćnik ministra kulture, Ministarstvo kulture, sporta i medija

¹ Objavljen u Službenom listu CG 14/2008 od 29. 02. 2008.

kazuju filmove kontinuirano i u punom kapacitetu. Crna Gora je imala najveći broj bioskopa tokom 1966. i 1967. godine – čak 32.

Problemi u crnogorskoj kinematografiji počinju devedesetih godina prošlog vijeka, sa tranzicionim procesima i promjenama. Preduzeće *Zeta film* prestaje sa radom 1995. godine, tako da u Crnoj Gori danas nema filmske institucije. Distribucijom filma se, takođe, ne bavi nijedno pravno ili fizičko lice, a promet filmova odvija se shodno interesima distributera iz okruženja. Prikazivačka djelatnost se ostvaruje sporadično, u neuslovnim objektima (krovnna oštećenja, neispravne elektroinstalacije i nefunkcionalni uređaji za klimatizaciju) i sa zastarjelom tehnikom (kino-projektori, kino-ton, projekciona platna su, u prosjeku, starosti od 30 do 50 godina i ne zadovoljavaju osnovne uslove i standarde prikazivačke djelatnosti).

Istraživanja aktuelnih problema crnogorske kinematografije pokazala su da postoji veliki interes da se ona revitalizuje. Na to nas obavezuje ne samo prošlost već i veliki broj mladih kadrova školovanih na crnogorskim umjetničkim fakultetima, koji su se stručno i profesionalno opredijelili za razna kinematografska zvanja i zanimanja.

U kontekstu trenutnog stanja u crnogorskoj kinematografiji, u kojem nije dan njen segment ne funkcioniše na standardnim i profesionalnim osnovama, samo država može poduprijeti razvoj ove djelatnosti do stepena njene samoodrživosti. Prvi korak na tom putu napravljen je donošenjem novog Zakona o kinematografiji, koji implementira evropsku praksu i regionalna iskustva.

Zakon o kinematografiji donijela je Skupština Crne Gore na sjednici drugog vanrednog zasjedanja u 2008. godini, 12. februara, a objavljen je u Službenom listu Crne Gore br. 14, od 29. februara 2008. godine.

Ustavni osnov za donošenje Zakona sadržan je u članu 16 stav 1 tačka 5 Ustava Crne Gore kojim je predviđeno da se zakonom, u skladu s Ustavom, uređuju i druga pitanja od interesa za Crnu Goru.

Zakon je usaglašen sa relevantnim međunarodnim zakonodavstvom i potvrđenim međunarodnim konvencijama (Evropskom kulturnom konvencijom iz 1954. godine, Evropskom konvencijom o filmskoj koprodukciji iz 1992. i Evropskom konvencijom o zaštiti audiovizuelne baštine iz 2001, Bernskom konvencijom o zaštiti književnih i umjetničkih djela iz 1886, 1896, 1903, 1914, 1928, 1948, 1967 i 1978. godine, WPO Ugovor o autorskom pravu, Sporazumom o trgovinskim aspektima prava intelektualne svojine – TRIPS iz 1994. i Svjetskom univerzalnom konvencijom o autorskom pravu iz 1991. godine).

Novim zakonskim rješenjima utvrđuju se uslovi za obavljanje kinematografske djelatnosti, podsticajne mjere za njen razvoj, uvode se novi, namjen-

ski izvori finansiranja (kinematografska taksa) i uspostavlja cjelovita zaštita kinematografske baštine.

Zakon o kinematografiji je koncipiran u osam poglavlja: *Osnovne odredbe, Javni interes u oblasti kinematografije, Kinematografske djelatnosti, Arhiviranje kinematografskih djela i građe, Finansiranje kinematografskih djelatnosti, Nadzor, Kaznene odredbe i Prelazne i završne odredbe.*

U osnovnim odredbama utvrđen je javni interes u oblasti kinematografije, definisane su sve kinematografske djelatnosti i uvedeno načelo zaštite prava autora na slobodu izražavanja, kao i zaštite intelektualne svojine u ovoj oblasti, a u cilju lakše primjene Zakona dato je i značenje određenih izraza.

Poglavlje Javni interes u oblasti kinematografije sadrži djelatnosti i aktivnosti u kinematografiji koje su od javnog interesa u Crnoj Gori (proizvodnja filmova, međunarodna saradnja, suzbijanje piraterije, kinofikacija, zaštita i popularizacija kinematografske građe, unapređenje tehničkih i tehnoloških uslova za obavljanje kinematografskih djelatnosti), kao i obavezu države i lokalne samouprave u pogledu njihovog ostvarivanja. U tom kontekstu je predviđeno da Vlada Crne Gore donosi Nacionalni program razvoja kinematografije kojim utvrđuje obim i način podsticanja i podrške razvoja kinematografije, kao i aktivnosti i mjere koje su od značaja za prezentaciju i promociju kinematografskog stvaralaštva. Definisan je i pojam domaćeg kinematografskog djela koje taj status dobija ako je proizveden od strane domaćih producenata, uz učešće domaće autorske ekipe i pod uslovima iz Evropske konvencije o filmskim koprodukcijama.

Kada su u pitanju uslovi za obavljanje proizvodnje kinematografskog djela, prometa i javnog prikazivanja, novim zakonskim rješenjima jedini ograničavajući uslovi za obavljanje navedenih djelatnosti odnose se na načelo zaštite prava autora i intelektualne svojine. Tako je obavljanje predmetnih djelatnosti uslovljeno obaveznom registracijom subjekata koji se bave kinematografskom djelatnošću, posjedovanjem licenci za promet, komercijalno umnožavanje i javno prikazivanje kinematografskih djela, posjedovanjem adekvatnog prostora i opreme – što utvrđuje Ministarstvo kulture odobrenjem za rad. Novi uslovi su mnogo jednostavniji i fleksibilniji od prethodnih zakonskih rješenja po kojima su pravna i fizička lica za obavljanje navedenih djelatnosti morala da imaju odgovarajuću opremu, kadar, godišnje programe proizvodnje, finansijska sredstva.

Zakon takođe sadrži i uslove pod kojima inostrani producent može snimati film u Crnoj Gori, koji su usaglašeni s evropskom praksom i predviđaju obavezu inostranog producenta da prethodno pribavi od Ministarstva kulture odobrenje za snimanje, koje se izdaje na osnovu zahtjeva inostranog produ-

centa i podataka o vremenu i mjestu snimanja i uz filmski scenario. Inostrani producent je, takođe, dužan da prije početka snimanja reguliše i određene obaveze kod drugih organa ili organizacija, ukoliko će snimanje obavljati na lokacijama koje podliježu posebnim propisima i za koje su potrebne posebne dozvole. Tu se prije svega misli na spomenike kulture, kao i na zakonom zaštićena nacionalna prirodna i kulturna područja. Ministarstvo nadležno za poslove kulture će inostranom producentu odobrenjem obezbijediti i privremeni uvoz opreme potrebne za snimanje, bez obaveze plaćanja carine i poreza.

Novim zakonskim rješenjima definisan je sadržaj i način davanja licence, odnosno ovlašćenja za stavljanje u promet kinematografskog djela, te njegovo umnožavanje i javno prikazivanje, kao i uslove pod kojima Ministarstvo kulture izdaje rješenje, odnosno odobrenje za rad za: promet, komercijalno umnožavanje i javno prikazivanje kinematografskih djela u bioskopima. Ove odredbe imaju za cilj da spriječe nelegalno korišćenje kinematografskog djela i obezbijede adekvatne uslova za obavljanje navedenih djelatnosti.

Posebna pažnja posvećena je zaštiti maloljetnih lica od sadržaja kinematografskih djela, pa Zakon predviđa njihovu kategorizaciju, koju su distributeri i prikazivači dužni dodijeliti određenom kinematografskom djelu, a prema kategorijama podobnosti i kriterijumima koje propisuje Ministarstvo kulture.

U cilju revitalizacije crnogorskih bioskopa Zakonom su utvrđene mogućnosti organizovanja bioskopa u bioskopsku mrežu radi jedinstvenog, strukovnog pristupa reorganizaciji i poboljšanju uslova javnog prikazivanja kinematografskih djela.

Takođe, radi afirmacije i popularizacije kinematografskog stvaralaštva, normirano je ostvarivanje komplementarnih djelatnosti, shodno Nacionalnom programu razvoja kinematografije.

Novim zakonskim rješenjima predviđeno je da Ministarstvo kulture vodi kinematografski registar fizičkih i pravnih lica koja obavljaju djelatnosti kinematografije, što predstavlja oblik evidencije u svrhu formiranja ekonomsko-statističke baze podataka, kao osnove za utvrđivanje strategije razvoja domaće kinematografije i preduzimanje konkretnih razvojnih mjera.

U poglavlju koje reguliše arhiviranje kinematografskih djela i građe predviđena je obaveza čuvanja u Crnogorskoj kinoteci domaćih kinematografskih djela i građe, kao i inostranih djela o Crnoj Gori, ili snimljenih na našoj teritoriji, prema propisima o zaštiti kulturnih dobara i arhivske građe, s obzirom na to da ova djela imaju svojstva zaštićene kulturne baštine. Zakon normira način prikupljanja, čuvanja, zaštite, obrade, sistematizacije i korišćenja kinematografskih djela i građe i definiše rokove u kojima domaći i strani produ-

centi, distributeri i prikazivači moraju svoje obaveze izvršiti prema Crnogorskoj kinoteci.

Odredbama o finansiranju kinematografije utvrđeno je da se sredstva obezbjeđuju iz nekoliko izvora. Pored izvora finansiranja koje je predviđao i stari Zakon (budžet Crne Gore, donacije, participacije i drugi izvori finansiranja), novim rješenjima finansijske obaveze u cilju razvoja kinematografije ima i lokalna samouprava.

Uveden je poseban, novi izvor finansiranja kinematografije – kinematografska taksa, koja predstavlja procentualni iznos godišnjeg prihoda pravnih i fizičkih lica ostvaren prometom, komercijalnim umnožavanjem, ili javnim prikazivanjem kinematografskih djela, odnosno procentualni iznos ukupnog godišnjeg prihoda ostvarenog uz korišćenje kinematografskih djela. Obveznici plaćanja kinematografske takse su distributeri, lica koja obavljaju komercijalno umnožavanje kinematografskih djela, prikazivači kinematografskih djela u bioskopima, javni TV servisi, komercijalne televizije, operateri kablovske televizije, operateri u nepokretnim i pokretnim telekomunikacijskim mrežama, davaoci usluga pristupa kinematografskim djelima putem interneta i prikazivači kinematografskih djela u ugostiteljskim objektima i sredstvima javnog prevoza.

Zakon precizno definiše način uplate, uslove korišćenja, evidenciju i raspodjelu sredstava od kinematografske takse. U tom kontekstu sredstva iz budžeta Crne Gore i od kinematografske takse se koriste za sprovođenje Nacionalnog programa razvoja kinematografije i dodjeljuju se isključivo putem javnog konkursa, dok se sredstva iz budžeta lokalnih samouprava koriste za obezbjeđivanje boljih uslova prikazivanja filmova u bioskopima.

Obveznici plaćanja kinematografske takse, koji procentualni iznos plaćaju u zavisnosti od prihoda ostvarenog emitovanjem kinematografskog djela, dužni su da vode posebnu evidenciju tih prihoda.

Ministarstvo kulture u cilju naplate kinematografske takse dostavlja organu državne uprave nadležnom za poslove naplate poreza spisak obveznika plaćanja kinematografske takse do 15. januara tekuće godine za prethodnu godinu, dok se kinematografska taksa uplaćuje u roku od 30 dana od isteka roka za podnošenje završnog računa.

Organ državne uprave nadležan za poslove finansija vodi evidenciju sredstava od kinematografske takse, a kontrolu obračunavanja i plaćanja vrši organ državne uprave nadležan za poslove naplate poreza, dok kriterijume za raspodjelu sredstava, način i uslove prenosa i korišćenja sredstava propisuje Ministarstvo kulture.

U dijelu nadzora nad sprovođenjem ovog zakona predviđena je nadležnost ministarstva kulture (za snimanje kinematografskih djela na teritoriji Crne Gore od strane inostarnog producenta, podnošenje prijave za upis u kinematografski registar, ispunjenost uslova za promet, komercijalno umnožavanje i javno prikazivanje u bioskopima kinematografskih djela; javno prikazivanje kinematografskih djela i predaju obaveznih primjeraka kinematografskih djela i kinematografske građe na čuvanje Crnogorskoj kinoteci); zatim organa državne uprave za poslove trgovine (u odnosu na promet i komercijalno umnožavanje kinematografskih djela) i organa državne uprave za poslove naplate poreza u odnosu na utvrđivanje i plaćanje kinematografske takse.

Kaznenim odredbama propisano je da pravna i fizička lica čine prekršaj ako: snimaju film na teritoriji Crne Gore bez odobrenja (kada je u pitanju inostrani producent), vrše promet kinematografskih djela, njihovo komercijalno umnožavanje i prikazivanje bez licence ili izvan licenciranih prostorija, odnosno bez propisane kategorizacije. Kao prekršaj je utvrđeno i nepodnošenje prijave za upis u kinematografski registar, nedostavljanje kinematografskih djela i građe Crnogorskoj kinoteci u propisanom roku, nepostojanje posebne evidencije prihoda od kinematografskih djela i neplaćanje kinematografske takse u propisanom roku.

Kazne su predviđene u rasponu od desetostrukog do tristostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori za pravno lice ili preduzetnika, odnosno od dvostrukog do dvadesetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori za fizičko lice i odgovorno lice u pravnom licu.

U prelaznim i završnim odredbama utvrđeni su rokovi za donošenje Nacionalnog programa razvoja kinematografije, podzakonskih akata i upisa u kinematografski registar, odnosno izdavanje odobrenja za rad subjektima koji se bave djelatnostima kinematografije.

Očekujemo da će implementacija novog Zakona o kinematografiji, kroz državne mehanizme i modele podrške i nove izvore finansiranja, obezbijediti promišljen, utemeljen, konzistentan i kontinuiran razvoj i unapređenje svih kinematografskih segmenata i ostvarivanje te djelatnosti na organizovan i funkcionalan način. Efekti primjene Zakona biće vidljivi tokom 2009. godine nakon donošenja svih podzakonskih akata, realizacijom aktivnosti utvrđenih Nacionalnim programom razvoja kinematografije i ubiranjem sredstava po osnovu kinematografske takse.

Dragica MILIĆ

THE NEW LAW ON CINEMATOGRAPHY

Summary

Cinematography is a very important branch of the national culture and a significant developmental resource of every country. A cinematographic work is a cultural product which manifests a dual nature – a nature of an artistic creation and a commercial, market – oriented product intended for mass use. The process of its realization integrates a creative potential of a country, its tourist, natural and economic resources, therefore this field is also a specific form of cultural – tourist promotion of the country.

Montenegro had a developed cinematography in the past. The problems started to arise in the nineties of the last century, and they coincide with the transitional processes and changes which led to the state where no legal or natural person deals with the distribution of the films in Montenegro nowadays, the circulation of films is realized in accordance with the interests of the distributors from the region, and the films are shown occasionally, in facilities with poor conditions and with technique no longer in use.

The analysis of the current condition in the Montenegrin cinematography and demands of the film protagonists in Montenegro have indicated that only state can support the development of this activity to the level of its self-sustainability. The first step in this process has been made by the adoption of the new Law on cinematography.

Law on cinematography was adopted by the Parliament of Montenegro on 12 February 2008, and it was published in the Official Journal of Montenegro No. 14, on 29 February 2008.

With the new legislation solutions, the conditions for carrying out of the cinematographic activity are determined, as well as the encouraging measures for its development. The new, dedicated sources of funding (cinematographic tax) are introduced, and a complete protection of the cinematographic heritage is set up.

The Law implements the European practice and regional experiences and is harmonized with relevant international legislation and ratified international conventions.

The Law defines the cinematographic activities as the activities of public interest in Montenegro, and determines the obligations of the country and local self administrations which will contribute to their development.

The conditions envisaged for carrying out of the cinematographic activity should lead to higher professional standards in this field and to elimination of piracy.

The Law also defines a concept of the national cinematographic work, as well as the conditions under which a foreign producer can film in Montenegro.

A special attention is devoted to protection of the juveniles from the content of cinematographic works.

Moreover, for the purpose of affirmation and popularization of the cinematographic creative work, a realization of the complementary cinematographic activities has been standardized.

The Law regulates a mode of collecting, safeguarding, protecting, editing, systematizing and using of the cinematographic works and material.

The Law introduces a new source of funding the cinematography (cinematographic tax) and identifies the tax payers: distributors, persons who execute a commercial reproduction

of cinematographic works, persons who display cinematographic works in the cinemas, public TV services, commercial televisions, cable TV operators, operators in the movable and immovable telecommunication networks, providers of the services of access to cinematographic works through internet and persons who display cinematographic works in the catering facilities and public transport vehicles.

The Law precisely defines a mode of payment, the conditions of use, registering and allocation of the funds acquired by the cinematographic tax.

In the chapters of the Penal provision, the violations and financial penalties for legal and natural persons for noncompliance with defined legal provisions are also determined.

In the part dealing with supervision of implementation of the Law, the authority of the Ministry of culture, the bodies of the state administration for business trade and the bodies of state administration for tax payment affairs has been established, while the deadlines for bringing of the National program of the cinematography development and sub-acts are defined in the transitional and final provisions.

We expect that the implementation of the new Law on cinematography through state mechanisms, support models and new sources of funding will enable the premeditated, well-founded, consistent and continuous development and enhancement of all the cinematographic segments and realization of the activities in an organized and functional manner. The effects of the implementation of the Law will be visible during 2009 after bringing of all the sub-acts, through realization of the activities defined by the National program of cinematography development and through collecting of the funds based on the cinematographic tax.